

**R. Patris, Francisci Svarez, E Societate Iesv,
Metaphysicarvm Disputationvm, In Qvibvs Et Vniversa
Natvralis Theologia Ordinate Traditvr, Et Qvæstiones Ad
omnes duodecim Aristotelis Libros ...**

Suárez, Francisco

Mogvntiæ ; [Coloniæ Agrippinæ], 1630

3 Quomodo & in quo differant in creaturis ens in potentia & in actu, seu
essentia in potentia & in actu.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94179](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94179)

porali duratione non est, nisi pro eo tempore, pro quo existere cognoscitur. Atque ita ex vi terminationis scientiæ non requiritur in re scita aliquid esse reale, sed solum illud quod ad æquatum sit scientiæ, ad veritatem eius. Quod est evidenti in scientia, quam Angelus habet de rosa possibili, aut de futura eclipsi.

VIII.
Secunda.

Quæ sit æternitas propriationis veritatis.

Ad secundum dicam larius soluendo primam rationem positam præcedenti sectione, in fauorem primæ opinionis. Nunc breuiter responderetur cum Diuo Thoma prima parte quæstione 10. articulo 3. ad tertium, ab æterno non fuisse veritatem in illis propositionibus, nisi quatenus erant obiectiue in mente diuina, quia subiectiue seu realiter non erant in se, neque obiectiue in alio intellectu. Vt autem vera esset scientia, qua Deus ab æterno cognouit, hominem esse animal rationale, non oportuit essentiam hominis habere ex æternitate aliquid esse reale in actu, quia illud esse, non significat actuale esse & reale, sed solum connexionem, intrinsecam talium extremorum: hæc autem connexio non fundatur in actu esse, sed in potentiæ. Dices propriam scientiam non cognosci, hominem posse esse animal rationale, sed necessario esse animal rationale: ergo solum esse potentiale non est sufficiens fundamentum eius. Respondetur negando absolute consequentiam, quia illa necessitas non est absoluta essendi secundum aliquid esse reale in actu, sed quoad hoc est possibilitas tantum, includit tamē necessitatem conditionalem, quia nimirum, si homo producendus est, necessario futurus est animal rationale, quæ necessitas nil aliud est, quam identitas quadam obiectiua hominis & animalis, quam identitatem Deus simplicissime cognoscit: nos autem per compositionem, quam significat verbum, est, quando dicimus, hominem ex æternitate esse animal rationale, quod esse pertinet ad illum tertium modum, quo dicitur esse significare interdum veritatem compositionis.

IX.
Tertia.

Ad tertium dicendum est, eo modo collocari res possibles nondum factas sub certo genere & specie quo eis dicuntur conuenire, aut vere attribui essentialia prædicata, scilicet, prout obiectiue sunt in intellectu diuino, aut alio quopiam: hæc enim coordinatio seu collocatio sub certis generibus & speciebus formaliter non est in rebus, sed in intellectu: habet tamen in rebus fundamentum, vel prout actu existunt, vel prout existere possunt, & obiectiue terminare scientiam, qua cognoscuntur, talis naturæ atque essentie esse debere, si fiant. Cum ergo dicitur res possibilis, & facta esse eadem numero vel specie, si sit sermo de identitate reali, seu positiua, falsum est, quia hæc non est, nisi inter extrema positiua & realia: negatiue autem dicuntur esse vna res, vel vnus speciei, quia res producibilis & producta non sunt duæ res, sed vna, neque habent duas species, aut duas essentias, sed vnā: hæc autem vnitas, seu identitas negatiua apprehenditur à nobis, ad modum positiuæ, quia comparamus rem positiuam obiectiue existentem in intellectu ad rem actu existentem, ac si essent duo extrema positiua, cum tamen re ipsa non sint nisi vnum, ut magis constabit ex sequenti.

X.
Quarta.

Ad quartum responderetur, essentiam possibilem creaturæ obiectiuam diuinæ scientiæ, non esse ens constitutum ab intellectu, sed esse ens re vera possibile & capax realis existentie, ideoque non esse ens rationis, sed sub ente reali aliquo modo comprehendendi. Iam enim supra declarauimus essentiam creaturæ, etiam non productam, esse aliquo modo essentiam reale. Et in superioribus tractando de conceptu entis, ostendimus non solum sub illo comprehendendi id, quod actu est, sed etiam quod aptum est esse. Vnde recte Caietanus de ente & essentia capite 4. quæst. 5. ait, ens reale dupliciter accipi: vno modo

ut distinguitur contra ens fabricatum ab intellectu, (quod proprie est ens rationis) alio modo ut distinguitur contra non existens actu. Essentia ergo creaturæ, secundum se est ens reale primo modo, scilicet in potentia, non vero posteriori modo, & in actu, quod est proprie esse ens reale, ut ibidem Caietanus notauit. Quocirca si essentia creaturæ præcisè ac secundum se sumpta, & nondum facta, consideretur, ut actu ens, vel ei tribuatur actu esse, sic vel non est consideranda in se, sed in sua causa, ne habet aliud esse reale ab esse suæ causæ, vel si consideretur ac in se habens esse, sic verum est, secundum eam considerationem non esse ens reale, sed rationis, quia non est in se, sed obiectiue tantum in intellectu. Dicitur tamen illa natura creabilis vel possibilis, quatenus secundum se realis est, & apta ad existendum, & eodem modo potest habere in Deo reale exemplar: hoc enim non semper repræsentat actuale ens, sed etiam possibile. Ac denique eodem modo, scientiæ, quæ considerant res abstrahendo ab existentia, non sunt de entibus rationis, sed de rebus, qui considerant essentias reales, non secundum statum, quem habent obiectiue in intellectu, sed secundum se, vel quatenus aptæ sunt ad existendum cum talibus naturis, vel proprietatibus.

Circa quintum argumentum aduertendum est, quod quocumque esse posse in primo membro, scilicet esse essentia. Duobus enim modis attribuitur rebus creatis. Vno modo secundum se, etiam ut nondum sint factæ, neque actu existentes. Et hoc modo esse essentia non est verum esse reale actuale in creatura, ut demonstratum est, sed esse possibile, & reuocatur ad illud tertium membrum de esse veritatis propositionis seu cognitionis, nam ut ostendimus, essentia creaturæ hoc modo tantum habet, vel esse in causa, vel obiectiue in intellectu. Solum potest constitui differentia inter illa duo membra, quod esse in veritate propositionis, non solum habet locum in essentia rebus, sed etiam in entibus rationis & fictitiis: sic enim est verum cæcitatem esse priuationem, & chimeram esse constitutum monstrum, & ideo peculiariter tribuitur rebus creatis esse essentia antequam existant, ut denotetur, illam veritatem fundari in esse potentiæ apto ad existendum. Alio modo sumitur esse essentia, ut actu conuenit creaturæ iam existenti, & hoc esse est sine dubio reale & actuale, siuere, siue ratione tantum ab existentia distinguatur, quod postea videbimus quia certum est, in re existente ipsam essentiam esse actu ens, & consequenter esse essentiale illius esse actuale esse. Hanc tamen actualitatem non habet, nisi per creationem, vel productionem agentis, & ut essentia re ipsa coniuncta est existentia. Quocirca quamuis demus, esse essentia hoc modo sumptum esse actuale esse & distinctum ab esse existentia, nihilominus verum & cerum est principium positum, quod essentia creaturæ non habet actu hoc esse essentia, nisi per effectiorem, & consequenter quod secundum se, & ex se, & ut improducta, nullum esse in actu habet, neque essentie, neque existentie. Et hæc distinctio est præ oculis habenda ad tollendam æquocationem & intelligendam efficaciam rationum, quæ in materia fieri solent.

SECTIO III.

Quomodo & in quo differant in creaturis ens in potentia & in actu, seu essentia in potentia, & in actu.

In hac sectione aliud principium & fundamentum eorum, quæ dicenda sunt, statuedum est, nimirum in rebus creatis ens in potentia & in actu immediate ac formaliter distingui tanquam ens & non

& non ens simpliciter. Quæ distinctio ab aliquibus vocatur realis negatiua, quia vnum extremum est verum, & non aliud: ab aliis vero vocatur distinctio rationis, quia non sunt duæ res, sed vna tantum, quæ per intellectum concipitur, & comparatur ac si essent duæ. Et hoc principium receptum communiter est etiam in schola Diui Thomæ, vt patet ex Soncinatæ nono Metaphysicæ, quæstione tertia, & aliis.

De potentia obiectiua, quid sit.

VT vero hoc principium, quod valde necessarium est ad ea, quæ dicemus, comprehendatur, aduertendum est quoddam existimasse, ens in potentia dicere modum aliquem positium essendi eius rei, quæ in potentia esse dicitur, quod est esse diminutum & imperfectum, comparatum ad illud statum, in quo res dicitur esse in actu. Iuxta quam sententiam dicendum esset, illa duo esse extrema positiua & realis. Solet hæc opinio tribui Scoti in 2. dist. 16. quæst. 1. & rationes illæ, quia distinguit potentiam, à qua denominatur ens in potentia, à potentia actiua & passiva, & ideo vocari solet obiectiua ex eodem Scoto in 4. dist. 12. quæst. 1. & secundum illum existimatur esse aliquid reale positium ex parte entis quod in potentia esse dicitur. Sed neque Scotus dixit hoc vltimum, neque vllam in se verum similitudinem habet. Scotus enim nunquam intellexit. Potentiam pure obiectiuam esse aliquid reale positium distinctum à causa producente, & præpositum ad actionem eius ex parte rei possibili. Imo, si attendatur, aperte id negat dicta d. 12. solum ergo vocauit ens in potentia obiectiuam ipsum ens possibile, quia se habet vt obiectum potentie productiue. Vnde solum in nomine differt vocando ens in potentia obiectiuam quod nos vocamus ens potentiale, & de illa potentia obiectiua existimat loqui Aristot. 9. Metaphysicæ cum dicit, potentiam & actum esse in eodem genere: sed de sensu huius axiomatis dictum est supra, & ad præsens nihil refert.

Igitur quod illud esse in potentia, seu illa potentia obiectiua non possit esse res aliqua vera & positiua in ipsa, quæ in potentia esse dicitur, primo est euident ex dictis §. Præcedenti, quia vel illa potentia est producta, vel omnino improducta, si est improducta, nihil est distinctum à creatore: si est producta, vel ab æterno & ex necessitate, & hoc dici non potest sine errore: vel liberè, & in tempore, & sic antequam produceretur, ipsa erat in potentia obiectiua, & consequenter res tota sine tali potentia in re producta erat in potentia obiectiua: ergo hoc esse in potentia obiectiua nullam dicit potentiam realem & positiuam, quæ in actu sit. Secundo: nam vel talis potentia manet in re producta, vel non manet. Si non manet, nihil reale & positiuum esse potest: quomodo enim illud ens: qualescunque esse fingatur, si aliquid positium & reale esset, destrueretur per productionem entis in actu? Si vero illa potentia manet in re producta, iam illa potentia non est obiectiua tantum, sed etiam subiectiua, nec res fieret ex nihilo, sed ex præsupposita potentia, tanquam ex subiecto vel materia, ex qua fit res. Tertio supra ostensum est, in essentia possibili priusquam fiat, nihil rei esse, (proprie loquendo de re positiua & actuali:) ergo non potest in ea esse potentia realis positiua: omnis enim potentia realis positiua est res aliqua vera, seu in aliqua realitate & entitate fundata. Quocirca vt res notauit D. Tho. 1. part. quæst. 9. art. 2. creaturæ non dicuntur possibiles, nisi per denominationem ab aliqua potentia actiua, vel passiva: quando autem hæc denominatio sumitur à potentia passiva, vel à potentia actiua causæ secundæ, supponit iam talem potentiam ab alio productam: non potest enim vel causa secunda, vel aliqua potentia passiva realis esse

prorsus improducta. Quapropter, (ait Diuus Thomas) Omnes creaturæ, antequam essent, non erant possibiles esse per aliquam potentiam creatam, cum nullum creatum sit æternum, sed per solam potentiam diuinam, in quantum Deus potest eas in esse producere. Ex parte igitur creaturarum solum supponitur non repugnantia vt ita fiant, quia nihil rei in eis requiri aut supponi potest.

Neque illa potentia respectu cuius dicuntur esse in potentia obiectiua, potest esse aliquid in ipsis, sed in causa à qua fieri possunt, quia esse in potentia obiectiua nihil aliud est, quam posse obici alieui potentie, vel potius actioni aut causalitati alicuius potentie: non potest autem res obici sibi ipsi, sicut non potest fieri à se, sed ab alio: dicitur ergo esse in potentia obiectiua in ordine ad alterius potentiam, & per denominationem ab illa dicitur res possibilis. Relinquitur ergo, ens in potentia vt sic non dicere statum aut modum positium entis, sed potius præter denominationem à potentia agentis includere negationem, scilicet quod nondum actu prodierit à tali potentia: ideo enim in potentia esse dicitur, quia nondum exiuit in actu, & propterea etiam cum res creatur definit esse in potentia, non quia definit esse subiecta diuinæ potentie, & contenta in illa, sed quia iam non est tantum in illa, sed etiam ab illa, & in se ipsa. Hunc ergo statum excluderat illud in potentia.

Quid addat essentia in actu essentia in potentia.

Secundo principaliter obseruandum est circa aliud extremum, scilicet ens aut essentiam in actu frequenter ab authoribus dici, essentiam in actu addere existentiam ipsi essentia. Qui modus loquendi iuxta sententiam eorum qui affirmant, essentiam existentem non distingui ex natura rei à suo esse, intelligendus necessario est de additione secundum rationem, aut improprie dictam. Nam, si sit sermo de essentia in actu respectu essentia in potentia, minus proprie dici videtur addere illi existentiam, quia additio realis non fit proprie, nisi enti reali: nam aliquid entitatis habet cui additio fit: diximus autem essentiam in potentia nihil habere entitatis: non ergo ei fit additio proprie loquendo: nisi fortasse secundum rationem, quatenus essentia in potentia obiectiua apprehenditur, per modum entis, propriusque diceretur essentia, vt actu ens, distingui per existentiam actualem à se ipsa, vt est in potentia. Vnde si sit sermo de essentia in actu, nullo modo dici potest iuxta hanc sententiam, quod essentia existens addat existentiam supra essentiam in actu, quia essentia, quæ est ens actu, formaliter & intrinsece includit existentiam: per illam enim constituitur ens actu, & distinguitur ab ente in potentia iuxta hanc sententiam, vt dictum est. Quapropter frequentius vtuntur illo modo loquendi authores, qui existimant, esse distingui ex natura rei ab essentia creaturæ, vt patet ex superius citatis, inter quos Aggidius quodlibet 1. quæstione septima ait, esse imprimi essentia dum creatur & fit existens. Quod dictum si intelligatur de essentia in potentia prout erat, vel potius cogitabatur ante effectum Dei, vel est omnino falsum, vel improprissimum ac metaphoricum: quo modo enim potest actus imprimi ei quod nihil est? actus enim non imprimitur, nisi potentie receptiue: essentia autem sub ea consideratione non est in potentia receptiua, sed merè obiectiua. Igitur, vt illa locutio & similes aliquem verum sensum habere possint, iuxta prædictam sententiam, necesse est intelligi de essentia in actu: quæ comparata ad esse, est potentia receptiua illius, non tamen est actualis essentia, nisi dum actu recepit actum essendi.

IV.

V.

VI. Ex hoc tamen necessario sequitur, quamvis essentia actualis non differat à potentiā nisi dum est, vel etiam quia est sub actu essendi: formaliter tamen ac præcise non differre immediate in actu essendi, sed in sua entitate essentiali, seu in esse essentia actualis. Hoc (inquam) necesse est dicere, distinguendo ex natura rei essentiam actualem ab existentia, tanquam realem potētiā ab actu. Quia ens in potentia obiectiva, ut ostendimus, est simpliciter nihil, seu non ens actu: ergo quilibet actualis entitas per id formaliter, immediate ac præcise differt ab ente in potentia, per quod est in suo genere entitas actualis, & definit esse potentialis: sed essentia actualis in esse essentie differt ab essentia in potentia, ut per se notum est, & non differt formaliter ac præcise per existentiam, sed per actualitatem illam quam in se habet, ab existentia distinctam, quia illam actu non habebat dum erat in potentia: ergo. Item, quia secundum illam entitatem actualem, est in potentia receptiva existentia, in qua non erat prout considerata in sola potentia obiectiva. Præterea declaratur aperte in humanitate Christi, si supponatur existere per existentiam increatam Verbi, quia nihilominus ipsa præcise concepta est entitas actualis creata, & ideo etiam sic præcise concepta differt à seipsa ut erat ab æterno in sola potentia obiectiva: & ideo concipitur nunc ut proxime apta ad hoc ut uniatur Verbo, quod ante creationem non habebat: illa ergo humanitas, ut actualis entitas essentia, differt à seipsa in potentia per suammet entitatem essentia creatam, & non tantum per esse creatum Dei.

VII. Quod declaratur amplius & confirmatur: nam si essentia & existentia sunt res diuersæ, sicut essentia potest esse in potentia & in actu: ita existentia creata est in potentia & in actu: & si essentia non potest esse actualis, nisi coniuncta existentia, ita neque existentia potest esse actualis nisi coniuncta essentia, formaliter tamen & intrinsece non differt existentia actualis à seipsa potentiā per essentiam, sed per suam actualem entitatem, quam actu non habebat, dum erat in potentia: idem ergo est de essentia, si secundum præcisam actualitatem essentia ad seipsam in potentia comparatur. Similiter non solum essentia præcise & existentia præcise, sed etiam totum compositum ex esse & essentia, potest à nobis concipi, ut in potentia, & ut in actu, ut per se notum est: hoc autem ens in actu non distinguitur adæquate à seipso in potentia, quia addit existentiam essentia, nam in utroque statu includit existentiam proportionatè, sed differt per totam entitatem suam adæquatam, quia nimirum dum est in actu, habet actualitatem essentia & existentia, dum vero est in potentia, neutram habet.

VIII. Est ergo in vniuersum verum secundum principium supra positum, scilicet ens in actu, & ens in potentia distingui formaliter immediate tanquam ens & non ens, & non tanquam addens vnum ens supra aliud ens. Et consequenter etiam est verum, essentiam prout actuale ens distingui immediate ab essentia potentiā per suammet entitatem actualem, siue ad habendam illam requirat aliam entitatem, vel alium modum, siue non: est enim eadem ratio de essentia in actu, quæ de quolibet ente in actu. Vnde, ut formaliter loquamur, & abstrahamus ab omni opinione, non est dicendum, essentiam actualem distingui à potentiā, quia habet existentiam: nam, licet id etiam possit verificari, aut formaliter & proxime, aut radicaliter & remote, iuxta varias opiniones tamen formalissime & immediate in omni sententia separatur essentia actualis à potentiā, per suammet entitatem actualem, quam habet in ratione essentia realis.

SECTIO IV.

An essentia creatura constituitur in actualitate essentia per aliquod esse reale, indistinctum ab ipsa, quia nomen habeat, & rationem existentia.

D

Iximus de essentia creatura ut possibili, & ut in actu, & de distinctione earum qualis sit: superest dicendum de esse, quo essentia in actu formalissime constituitur.

Dico ergo primo: Essentia realis, quæ in se est aliquid actu distinctum à sua causa, constituitur intrinsece aliquo esse reali & actuali. Hoc sequitur aperte ex dictis, nam omnis entitas realis constituitur aliquo esse reali, cum ens ab esse dicatur, & ens reale ab esse reali: ergo dum entitas realis definit esse potentialis, & sit actualis, necesse est ut aliquo actu esse reali constituitur. Rursus essentia actualis realis in suo genere est verum & actuale ens reale, differens iam ab ente in potentia, ergo necesse est illam formaliter constitui in tali actualitate aliquo esse reali actuali, ei communicato per efficientiam aliquam.

Dico secundo: Hæc constitutio non fit per compositionem talis esse cum tali entitate, sed per identitatem omnimodam secundum rem. Probatur primo ex dictis, quia essentia actualis differt à seipsa potentiā immediate per suam entitatem: ergo per illammet habet illud esse actuale, per quod constituitur, & c. Secundo declaratur in hunc modum, nam vel essentia actualis distinguitur ex natura rei ab existentia vel non. Si non, manifestum est, nullum habere esse distinctum, quo in tali actualitate constituitur. Si vero distinguitur: ergo etiam distinguitur ex natura rei esse essentia actualis ab esse existentia actuali: ergo et se essentia actualis non distinguitur ex natura rei ab actuali essentia, alioquin in infinitum procederet: ergo in omni opinione illud esse, quo constituitur essentia actualis ut sic, non potest esse distinctum ex natura rei ab ipsa.

Propria questionis resolutio.

Dico tertio: Illud esse, quo essentia creatura formaliter constituitur in actualitate essentia, est verum esse existentia. Dux propositiones præcedentes prout à nobis proposuimus sunt, communes sunt in omni opinione, siue teneamus existentiam distingui ex natura rei ab essentia, siue non: hæc autem tertia admittitur quidem, imo necessario assertur ab his qui non distinguunt existentiam ab actuali essentia: ab his vero qui oppositum sentiunt, frequentius negatur. Imo, si consequenter loquantur, non video qua ratione possint eam admittere. Probatur autem hæc assertio variis modis. Primo, quia hoc esse præcise sumptum satis est ad veritatem huius locutionis de secundo adiacente, *Essentia est*: ergo illud esse est vera existentia. Consequentia est clara, nam iuxta communem significationem & conceptionem hominum, est, de secundo adiacente non absoluitur à tempore, sed significat actu esse in rerum natura, quod omnes intelligimus nomine existentia, seu per esse existentia. Dices, de actuali essentia semper vere dici, est, non tamen formaliter ob actualitatem essentia, neque ob illud esse, quo in tali actualitate formaliter constituitur, sed quia nunquam habet hoc esse absque existentia, tamen distincta à tali esse seu actualitate essentia. Contra hanc autem responsionem, probatur antecedens rationis factæ: nam per hoc esse essentia actualis formaliter ac præcise sumptum talis essentia est ens in actu, & distinguitur ab ente in potentia: ergo ex vi illius